

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

צו.

תורה אור

את סוכה דוד הנופלת. מלכות דוד שנפלה להי קרי משיח בר נפלי:
עד שהראשונה פקודה. עד שלא כלתה זרה ראשונה שניה ממחרת
 לזא. פקודה כמו לא נפקד (במדבר לא): **שזוע.** שמיטה: **והמטרי**
על עיר אחת. שיהא מעט מטר ויהא רעב במקום זה ושזע במקום

זה: **היו רעב.** רעב מעט שלא יהא שזע בשום מקום: **משפחה**
מלומדיה. מתוך שאין להם מה לאכול:
בששים קולות. ילאו קולות שכן דוד
 זא. ל"א קולות מתקיעת שופר שנאמר
 יתקע בשופר גדול (שעיה כו):
מלחמות. זין עוזדי כוכבים לישראל:
דפוס הכי. שנה אחת רעב שנה אחת
 שזע ואעפ"כ לא זא בן דוד: **בששים**
קולות מי הוה. כלום ילאו קולות
 שכן דוד זא: **ועוד כסדרן מי הוה.**
 כלומר אלו הנרות דקמני הכא כסדרן
 לא אתרמו בשזע אחד אצל כי
 אתרמו אחי משיח: **אשר חרפו אויבין**
ה' אשר חרפו עקבות משיחך. לא
 אתפרש האי קרא למאי איכתיב הכא
 דהא לא קא דריש זיה מידי ונראה
 למורי שכן נכתב בספרים תמלה
 כמו שזנינו צפ' אחרון דסוטה (דף
 מט:): **בעקבות המשיח חולפה יסגא**
וכתבו פירוש זה על בעקבות שזע
לשון סוף כמו אשר חרפו עקבות
משיחך: זית הועד. מקום שתלמידי
 חכמים מתוועדין עס ללמוד תורה:
ה"ג והגבן. מקום ששמו כן שתימוס:
ואנשי הגבול. אנשי גבול ארץ ישראל.
 ל"א אנשי גזית סנהדרין: **כפני לזב.**
 דלמיין משע ללזב מ"ר. ל"א כפני
 הלזב שלא יתביישו זה מזה: **משפולל**
על הכריות. כל העולם אומרין עליו
 שזעה הוא. היינו משפולל לשון שטות
 כמו מוליד יועלים שולל (איוב יב):
ליכא קושטא בעלמא. אין אדם
 בעולם שידבר אמת תמיד: **אמר**
לי ההוא ברענן דאי הווי יחזי ליה
כל חללי דעלמא לא משעי בדבוריה.
 לשקר ואשתמי לי הכי זימנא חזא
 חקלעי להווא אתרא וקושטא שמייה:
טרפא אצבא. שהיתה שואלת אותה:
 לאו אורח ארעא. לומר היכן היא
 הואיל וחיפפה רישה: **ה"ג נערים**
ילבינו פני זקנים. כלומר יחרפו
 ויביישו אותם: **וזקנים יעמדו צפני**
בנערים. לכבדם והיינו דלמרינן
 (בסוטה ד טז:): **בעקבות המשיח**
חולפה יסגא: צע קמה זאמה.
 לתרפה ולביישה: **היוקר יעוש.** שלא
 יכבדו זה את זה. יקר כבוד. ל"א
 היוקר יעות מכיזב שזעה יהא עוותן
 ורמלא. מ"ר: **והגפן יסן פרוי.**
 ואעפ"כ יהיה היין ביוקר שלא יהיה
 כרכה צפרי ענמא. ל"א שיהיו כולן

(א) מגילה ח: (ב) רש"ל מ"ו,
 (ג) [סוטה מט: (ד) רש"ל
 מ"ו, (ה) [ב"מ מט. ע"ש],
 (ו) י"ג סברי, (ז) י"ג אמרי,
 (ח) סוטה מט: (ט) [בבבבב]
 לה: ויזמא עז: גס בעיי
 ליכא מלת בעינא וכן לעיל
 במקורן כמטותא זינן,
 (י) [ר"ה לז. ט] ע"ז ט.
 (יא) כפ"א ליכא מלת,
 (יב) [ר"ה ושמנה], (יג) כפ"א:
 מלכות הרשעה,

הנהגות הגר"א

[א] גמ' אשר חרפו. נדפס
 בלבו רש"ל מוחק זה נמחק
 ההג"ה: [ב] שם ואנשי
 גבול. נמחק מינה גבול.
 וע"ז חול: [ג] שם ופני
 הדור כפי הלזב. נמחק:
 [ד] שם ופר מרע משפולל.
 נדפס בלבו רש"ל מ"ו נמחק
 ההג"ה:

מוסף רש"י

בית הוועד יהיה לזנות.
 בית הוועד של חכמים יהיה
 לבית זנות. שכל החכמים
 ואין לומר תורה ויהיה חרב
 מאין אש ובעלי זימה
 מתגודדים עס. מפני שחזן
 לעיר היו בית מדרשות
 שלהם (סוטה טז:). שמת
 אלפים שנה הוי בעלמא.
 נגור על העולם להתקיים
 כמנין ימי השבעה ויום
 השבעי שנת וכשבעת
 אלפים עת לעולם (ע"ז טו).
 שני אלפים תורה. שני
 אלפים רבאונים נגור עליו
 להיות מורא. בלא מורה.
 ושני אלפים תורה. בלא
 ימות המשיח (שם).

רודפין אחר היין ומשתכרין ומתייקר היין אע"פ שרוב זין בעולם:
 לנו הפך לזן עסור הוא. כשפטע הנגע בכל העור. כך כשהפכה כל
 המלכות למינות מצא גאולה: **כי דיין ה' עמו.** להציא להם גאולה: **כי יראה**
כי אלוהים יד. שתלך ותחזק ידן של מסורות ומלליחין במלשינותן: **שישמעו**
התלמידים. שמחזיקין ידי ישראל להחזיקן
 למוטב: **שחכלה פרוטה.** והיינו אולת יד
 שיהו צדיים ריקניות: **כזכור.** כאלו
 יכולין לומר דבר זה כלפי מעלה: **אין**
עוזר ואין סומך לישראל. שיהיו שפלים
 למלך ולאומר אין עוזר וסומך שיהיו
 מתיאשין מן הגאולה: **דמעסקי**
זיה. לידע מתי יכא: **ועקרב נושך**
האדם פתאום: וחד חרוב. שאלף
 שנה יהיה חרוב חוץ מששת אלפים
 אלו דהיינו אלף שבעי: **פרי אלפים**
הוא חרב אלף שבעי ואלף שמיני:
 יומנו של הקב"ה אלף שנה שנאמר כי
 אלף שנים זענין כיום אתמול כי
 יעבור: **משמט.** ונעשה חרב:
שזנו שצט. שהעולם משמט: **הוי**
ענמא. העולם כך מתקיים: **ז'**
אלפים היה פהו. תמט' שלא ניתנה
 עדיין תורה והיה העולם כמותו
 ומלמד הרשון עד שהיה אצרהס
 זן נ"ז שנה איכא אלפים שנה
 כדמוכחי קראי דכשנשלמו אלפים שנה
 עסק אצרהס תורה שנאמר (בראשית
 יב) ואת הפש אשר עשו זכרן
 ומתרגמינן דשעבידו לאורייתא זכרן
 ולאמרינן במסכת ע"ז (דף טו.) גמירי
 דההוא שעתא ויהי אצרהס עד חמשין
 ומרתי שנין: **והוי אלפים שנה.** מן
 הנפש אשר עשו זכרן עד [אלפים] מן
 שנות המשיח ארבעים (ש) ושמהנה שנה
 עד שנוול יתקא וששים שנה משנוול
 יתקא עד שנוול יתקב הרי ק"ח וק"ל
 שהיו ליעקב כשזא למררים הרי רל"ח
 ורד"ו שעמדו בזמנרס הרי תמ"ח
 ומשילאו ממררים עד שנזנה בית
 ראשון מ"פ דכתיב (מלכים א' ו) ויהי
 בשמנים שנה ארבע מאות שנה
 לזאת בני ישראל מארץ מררים וגו'
 הרי תמק"ח ומ"י שעמד בית ראשון
 כדמוכחי קראי על פי משזון שנות
 המלכים וע' דגלות בכל ות"כ
 שעמד בית שני הרי תמ"ק ותמק"ח
 הרי אלפים פחות קע"ז וקע"ז קודם
 השלמת ד' אלפים נחרז הבית ולסוף
 אותן קע"ז נשלמו שני אלפים תורה
 ואידי דלמר שני אלפים תהו קאמר
 שני אלפים תורה ולא שתכלה תורה
 אחר שני אלפים. מ"ר: **ושני אלפים**
שנות המשיח. שלאחר שני אלפים
 תורה הוה דינו שיצא משיח ותכלה
 הגלות ויבטל השעבוד מישראל:
 חבל

את סוכת דוד הנופלת א"ל הכי אמר רבי
 יוחנן דוד שבן דוד בא בו תלמידי חכמים
 מתמעטים והשאר עיניהם כלות ביגון ואנחה
 וצרות רבות וגזרות קשות מתחדשות עד
 שהראשונה פקודה שניה ממחרת לבא ת"ר
 שבוע שבן דוד בא בו שנה ראשונה מתקיים
 מקרא זה והמטרי על עיר אחת ועל עיר
 אחת לא אמטיר שניה חיצו רעב משתלחים
 שלישיית רעב גדול ומתים אנשים ונשים וטף
 חסידים ואנשי מעשה ותורה משתכחת
 מלומדיה ברביעית שובע ואינו שובע
 בחמישית שובע גדול ואוכלין ושותין ושמהין
 ותורה חוזרת ללומדיה (ב) בששית קולות
 בשביעית מלחמות במוצאי שביעית בן דוד
 בא אמר רב יוסף הא כמה שביעית דהוה בן
 ולא אתא אמר אבבי בששית קולות בשביעית
 מלחמות מי הוה ועוד כסדרן מי הוה (א) (אשר
 חרפו אויבין ה' אשר חרפו עקבות משיחך)
 תניא ר' יהודה אומר דוד שבן דוד בא בו
 בית הוועד יהיה לזנות והגליל יחרב
 והגבול יאשם (ג) ואנשי גבול יסובבו מעיר
 לעיר ולא יחוננו וחכמת הסופרים תסרח ויראי
 חמא ימאסו (ד) ופני הדור כפני כלב והאמת
 נעדרת שנאמר (ותהי האמת נעדרת (ה) (וסר
 מרע משתולל) מאי ותהי האמת נעדרת
 אמרי דבי רב מלמד שנעשית עדרים עדרים
 והולכת לה מאי וסר מרע משתולל אמרי
 דבי ר' שילא כל מי שסר מרע משתולל על
 הבריות אמר רבא מריש הוה אמינא ליכא
 קושטא בעלמא אמר לי (ו) ההוא מרבנן ורב
 טבות שמיה ואמרי לה רב טביומי שמיה
 דאי הווי יחבי ליה כל חללי דעלמא לא הוה
 משני בדבוריה זימנא חזא איקלעי לההוא
 אתרא וקושטא שמיה ולא הווי משני
 בדבוריהו ולא הוה מיית איניש מהתם בלא
 זימניה נסיבי איתתא מינהון והווי לי תרתין
 בנין מינה יומא חד הוה יתבא דביתהו וקא
 חייפא רישה אתאי שיבכתה מרפא אדשא
 סבר לאו אורח ארעא (ז) אמר לה ליתא הכא
 שכיבו ליה תרתין בנין אתו איניש דאתרא
 לקמיה אמרו ליה מאי האי אמר להו הכי
 הוה מעשה א"ל במטותא מינך פוק מאתרין
 ולא תגרי בהו מותנא בהך איניש תניא ר'
 נהוראי אומר דוד שבן דוד בא בו (ח) נערים
 ילבינו פני זקנים ועמדו לפני נערים

ובת קמה באמה וכלה בחמותה ופני הנדר
 כפני כלב ואין הבן מתבייש
 מאביו תניא ר' נחמיה אומר דוד שבן דוד בא בו
 המלכות למינות ואין תוכחה מסייע ליה לר'
 יצחק דא"ר יצחק אין בן דוד בא עד שתתהפך כל
 המלכות למינות אמר רבא מאי קרא (ט) כולו הפך
 לבן מהור הוא ת"ר (כי דיין ה' עמו [וגו']) כי
 יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועוזב אין בן
 דוד בא עד שירבו המסורות ד"א עד שיתמעטו
 התלמידים ד"א עד שתכלה פרוטה מן הכיס ד"א
 עד שיתייאשו מן הגאולה שנאמר ואפס עצור
 ועוזב רבנן דמעסקי ביה אמר להו במטותא
 כ"ע בעינא מניינו לא תרחקוה דתנינא ג' באין
 בהיסח הדעת אלו הן משיח מציאה ועקרב
 אמר רב קטינא (י) שית אלפי שני הווי עלמא
 וחד הרוב שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא
 אבוי אמר תרי הרוב שנאמר (יא) חיינו מיומים
 ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו תניא כותיה
 דרב קטינא כשם שהשביעית שנה אחת לז'
 שנים כך העולם משמט אלף שנים לשבעת
 אלפים שנה שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום
 ההוא ואומר (יב) מזמור שיר ליום השבת יום
 שכולו שבת ואומר (יג) כי אלף שנים בעיניך
 כיום אתמול כי יעבור (יד) תנא דבי אליהו
 ששת אלפים שנה הוי עלמא שני אלפים
 תהוה שני אלפים ימות המשיח ובעונותינו

1. וגם אנכי מנעתי מבם את הגשם בעוד שלשה חדשים לקציר והמטרתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר חלקה אחת המטר וחלקה אשר לא תמטיר עליה תיבש: עמוד ד ז
2. אשר חרפו אויבין ה' אשר חרפו עקבותיהם: תהלים פט ב
3. ותהי האמת נעדרת ופר מרע משתולל וירא ויבדע בעיניו כי אין משפט: ישעיהו ג טו
4. כי בן מנבל אב פת קמה באמה כלה במטותא איבי איש אנשי ביתו: מיכה ו ז
5. ויראה הפתח והצה כסתה היצרת את כל בשרו וטהר את הנגע כלו הפך לבן טהור הוא: ויקרא יג יג
6. כי ידון ה' עמו ועל עבדיו יתקדם כי יראה פי אולת יד ואפס עצור ועוזב: דברים לב לו
7. עיני גבורות אדם שפלו ושחרום אנשים ונשגב ה' לבדו ביום ההוא: ישעיהו ב יא
8. יתננו מימים ביום השלישי יקבנו ונהיה לקציר: השע ו ב
9. ותקום פראים קרני בלתי בשמך רענו: תהלים צב יא
10. כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבר ואשפוך בקלה: תהלים צ ד